

ECONOMISC

ЕКОНОМІКА

УДК 336.6. 355.01:34

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПРИВАТНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ КОМПАНІЇ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ТА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЗАГРОЗ

Сергій Баранов

Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, Україна

Резюме. Проведено комплексне дослідження сучасного стану щодо концептуальних аспектів формування механізму забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії в умовах гібридної війни. Виокремлено основні функціональні задачі, пріоритетні фінансових інтереси. Проведено ідентифікацію впливу основних загроз та інструментарій механізму забезпечення приватної військової компанії в сучасних трансформаційних умовах. Доведено ефективність механізму забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії, що залежить від використання фінансових важелів, інформаційного забезпечення та інструментів у процесі протидії загрозам. Обґрунтовано основні методи оцінювання рівня забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії. Доведено, що функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії має бути направлено на досягнення таких задач: визначення фінансових інтересів приватної військової компанії, які потребують захисту; виявлення на ранніх стадіях загроз, як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, які не дозволяють реалізувати фінансові інтереси приватної військової компанії; розроблення та реалізація системи заходів щодо нейтралізації загроз фінансовим інтересам приватної військової компанії та недопущення можливих фінансових збитків. Слід відзначити, що своєчасна і точна ідентифікація загроз фінансовим інтересам компанії є необхідною передумовою створення дієвого механізму забезпечення його фінансової безпеки. В сучасних умовах на фінансову діяльність приватної військової компанії здійснюють, окрім фінансових, ще й економічні, політичні, соціальні, техногенні та інші загрози. Обов'язковим елементом у структурі механізму забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії є фінансові методи як способи впливу фінансових відносин на господарський процес. Найбільш розповсюдженими є такі методи, як: інвестування, кредитування, оподаткування, оренда, планування, прогнозування, самофінансування, система розрахунків, страхування, факторинг, фінансування та інші.

Ключові слова: приватна військова компанія, фінансова безпека, механізм забезпечення фінансової безпеки, загрози фінансової безпеки, критерій фінансової безпеки приватної військової компанії.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.007

Отримано 10.03.2020

UDC 336.6. 355.01:34

FORMATION OF THE PRIVATE MILITARY COMPANY'S FINANCIAL SECURITY MECHANISM: CONCEPTUAL ASPECTS AND THREAT IDENTIFICATION

Sergey Baranov

Ternopil National Economic University, Ternopil, Ukraine

Summary. *The comprehensive investigation of current state concerning the conceptual aspects of the private military company financial security mechanism formation under the hybrid war conditions is carried out and the main functional tasks, priority financial interests are identified. The influence of the main threats and mechanism tools for the private military company supply under modern transformation conditions are identified. As the result, the effectiveness of financial security mechanism of the private military company depending on financial levers, information support and tools use in threat countermeasures process is proved. The basic methods for assessing the private military company financial security level are substantiated. It is proved that the functioning of mechanism for ensuring the private military company financial security should be aimed at achieving the following tasks: identification of the private military company financial interests requiring protection; determination, in the early stages, the threats, both internal and external, that do not implement the financial interests of the private military; development and implementation of measures system concerning the threat countermeasures for the private military company financial interests and prevention possible financial losses. It should be noted that timely and accurate identification of the company financial interests threats is necessary precondition for creation the effective mechanism of its financial security ensuring. Under current conditions, the private military company financial activities are affected not only by financial, but economic, political, social, technology-related and other threats as well. The compulsory elements in the structure of the private military company financial security mechanism are financial methods as the means of financial relations influence on the economic process. The most common methods are: investing, lending, taxation, renting, planning, forecasting, self-financing, accounting system, insurance, factoring, financing and others.*

Key words: *private military company, financial security, financial security mechanism, financial security threats, financial security criterion of private military company.*

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.007

Received 10.03.2020

Постановка проблеми. В умовах гібридної війни практичний досвід показав, що крім регулярних збройних формувань також приймають участь приватні військові компанії. Звертаємо увагу на те, що в Україні досить мало приділено уваги приватним військовим компаніям. На основі проведених досліджень встановлено, що приватна військова компанія (ПВК; англ. private military company) – комерційне підприємство, що пропонує спеціалізовані послуги, пов'язані з охороною, захистом (обороною) кого-небудь і до чого-небудь, нерідко з участю у військових конфліктах, а також зі збором розвідувальної інформації, стратегічним плануванням, логістикою і консультуванням [8]. Не можливо залишити поза увагою те, що у вітчизняній періодиці відсутнє нормативно-правове забезпечення даного виду бізнесу. Саме тому вивчення даної проблеми є надзвичайно актуальним. У таких умовах функціонування необхідно побудувати систему захисту, що дозволить приватній військовій компанії забезпечити протидію від негативного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз. Практична дієвість системи захисту фінансових інтересів приватної військової компанії досягається за допомогою відповідного механізму, який має забезпечити підприємству ефективне функціонування та розвиток в сучасних трансформаційних умовах, який би нейтралізуючи зовнішні та внутрішні загрози, надав можливість йому стабільно

розвиватися. Даний механізм повинен враховувати умови, що постійно змінюються, фінансові інтереси підприємства та оптимально поєднувати всі свої складові, визначенню яких має бути приділена особлива увага.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань наукової проблематики щодо механізму забезпечення фінансової безпеки держави та підприємницьких структур розглядаються у наукових працях Бланка І. О., Вівчар О. І., Горячевої К. С., Головкової Л. І., Гринюк Н. А., Кіма Ю. Г., Кракоса Ю. Б., Лаврова Ю. В., Франчука В. І. та інших дослідників. Сьогодні серед авторів відсутній єдиний підхід щодо складових механізму забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії, що зумовлює подальші дослідження у цьому напрямку.

Метою статті є дослідження концептуальних аспектів формування механізму забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії, а також обґрунтування ідентифікації впливу основних загроз та основних методів оцінювання рівня забезпечення даної безпеки.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено наступні наукові завдання: дослідити концептуальні аспекти формування механізму забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії; провести ідентифікацію впливу основних загроз та інструментарій механізму забезпечення приватної військової компанії; обґрунтувати ефективність механізму забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії.

Виклад основного матеріалу. Фінансова безпека приватної військової компанії є складним, динамічним явищем і, відповідно, потребує розроблення такого механізму, який би враховував усі її характеристики та умови функціонування суб'єкта господарювання. На нашу думку, під фінансовою безпекою приватної військової компанії слід розуміти систему захисту його фінансових інтересів від постійного деструктивного впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, що дозволяє йому ефективно розвиватися у поточному та перспективному періоді. Забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії має розглядатися як процес реалізації заходів щодо недопущення (попередження) можливих фінансових збитків у поточному та перспективному періоді.

Функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії має бути направлено на досягнення таких завдань: 1) визначення фінансових інтересів приватної військової компанії, які потребують захисту; 2) виявлення на ранніх стадіях загроз, як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, які не дозволяють реалізувати фінансові інтереси приватної військової компанії; 3) розроблення та реалізація системи заходів нейтралізації загроз фінансовим інтересам приватної військової компанії та недопущення можливих фінансових збитків [5].

Не можливо залишити поза увагою те, що діяльність будь-якого суб'єкта господарювання відбувається у середовищі, що постійно змінюється, відповідно, не може не зазнавати як внутрішніх, так і зовнішніх загроз. Зволікання з прийняттям управлінських рішень щодо нейтралізації негативного впливу цих загроз призведе до збиткової діяльності суб'єкта господарювання, погіршення рівня платоспроможності, ділової активності та можливості ефективно розвиватися у довгостроковій перспективі. Своєчасна ідентифікація та подальше усунення загроз є одним із пріоритетних завдань фінансового управління з метою захисту фінансових інтересів приватної військової компанії. Своєчасна і точна ідентифікація загроз фінансовим інтересам компанії є необхідною передумовою створення дієвого механізму, забезпечення його фінансової безпеки.

Слід зазначити, що вплив на фінансову діяльність приватної військової компанії здійснюють, окрім фінансових, ще й економічні, політичні, соціальні, техногенні та інші

загрози. Усі загрози, які негативно впливають на діяльність компанії, у науковій літературі прийнято розподіляти на внутрішні (або ендогенні, що зароджуються всередині підприємства) та зовнішні (або екзогенні, що зароджуються за межами приватної військової компанії). Також загрози можна поділити на суб'єктивні та об'єктивні. Об'єктивні загрози виникають без участі приватної військової компанії і на них неможливо вплинути. До об'єктивних загроз відносяться: форс-мажорні обставини (стихійні лиха, заворушення, війни), непередбачувані зміни економічного стану в країні, нестабільне політичне та соціальне становище, жорсткий податковий тиск, погіршення інвестиційного клімату, великі втрати особового складу та техніки під час ведення бойових дій тощо). Одним із способів мінімізації втрат від негативного впливу об'єктивних факторів є врахування цих загроз при укладанні договорів з партнерами. Суб'єктивним загрозам сприяє неефективна робота персоналу приватної військової компанії, а також навмисні негативні дії третіх осіб (конкурентів). До внутрішніх суб'єктивних загроз можна віднести неефективне управління активами та джерелами їх формування; фінансове планування; організаційна структура приватної військової компанії; його товарна, ринкова, цінова, кадрова політика тощо. Зовнішні суб'єктивні загрози проявляються у захопленні ринку конкурентами, застосуванні несумлінної конкуренції, цінових маніпуляціях, шахрайстві, скуповуванні акцій та інших цінних паперів підприємства зовнішніми інвесторами, відмові від готової продукції покупцями або затримці у її оплаті, невиконанні укладених домовленостей постачальниками тощо. Для недопущення негативного впливу суб'єктивних факторів необхідно створити ефективну аналітичну службу, яка б оперативно досліджувала фінансовий стан та конкурентоспроможність приватної військової компанії, вивчаючи конкурентів та прогнозуючи їх майбутню діяльність, аналізувала платоспроможність покупців його послуг, надійність постачальників озброєння, техніки та матеріальних ресурсів [3].

Отже, виходячи з головної мети функціонування приватної військової компанії, головним фінансовим інтересом підприємства є максимізація прибутку його власників. Слід зауважити, що, перш за все, захисту потребують фінансові інтереси приватної військової компанії, які безпосередньо впливають на зміст механізму забезпечення фінансової безпеки [4].

Докладно система пріоритетних фінансових інтересів підприємства відображена у дослідженні Бланка І. О. і вона включає: 1) зростання рівня доходності власного капіталу підприємства (рівня фінансової рентабельності); 2) достатність фінансових ресурсів, що формуються на всіх етапах майбутнього розвитку підприємства; 3) фінансова стабільність підприємства в професійному розвитку; 4) високий рівень інвестиційної активності та ефективності інвестицій; 5) ефективна нейтралізація фінансових ризиків; 6) високий інноваційний рівень фінансової діяльності; 7) швидке та ефективне подолання кризових фінансових ситуацій, що виникли. Досягнення вказаних вище фінансових інтересів дозволить приватної військової компанії забезпечити виконання головної мети – максимізації прибутку [2, с. 48].

Продовжуючи логіку нашого дослідження, слід відзначити, що під інструментарієм механізму забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії варто розуміти сукупність інструментів, що застосовується для прийняття управлінських рішень з метою захисту його фінансових інтересів. Інструментарій включає фінансові методи, методи аналізу, критерії та індикатори, фінансові важелі та фінансові інструменти. Обов'язковим елементом у структурі механізму забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії є фінансові методи, як способи впливу фінансових відносин на господарський процес. Розповсюдженими є такі методи, як: інвестування, кредитування, оподаткування, оренда, планування, прогнозування, самофінансування, система розрахунків, страхування, факторинг, фінансування та інші.

Варто також відзначити, що важливим етапом при розробленні механізму забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії є вибір методів оцінювання її рівня. Кожен із науковців, який досліджував методологічний апарат оцінювання рівня забезпечення фінансової безпеки, пропонував використовувати достатньо широке коло методів. Це пов'язано з тим, що поняття «фінансова безпека» є складною економічною категорією і кожна її складова потребує індивідуального підходу. Найчастіше у наукових працях зустрічається такий перелік методів оцінювання рівня забезпечення фінансової безпеки: 1) метод спостереження (полягає у розрахунку фінансових показників підприємства та порівнянні їх значень з нормативами, з середніми галузевими показниками, з даними попередніх років, з плановими показниками, показниками провідних підприємств галузі тощо); 2) метод експертного оцінювання (грунтується на досвіді провідних фахівців); 3) метод аналізу та оброблення сценаріїв (полягає у організації взаємодії фахівців різних напрямків при постановці та вирішенні складних фінансових проблем з використанням сучасних засобів математичного моделювання); 4) методи оптимізації (використовуються при аналітичному описі процесів, що досліджуються, для синтезу будь-якого з обраного критерію фінансової безпеки); 5) теоретико-гральні методи (використовуються для аналізу двох чи багатосторонніх конфліктних ситуацій); 6) корисні методи (дозволяють оперувати багатьма показниками і кількісними, і якісними); 7) методи розпізнавання образів (полягають у перетворенні вхідної інформації (параметрів, ознак) у вихідну (висновки про віднесення образу до складової фінансової безпеки); 8) методи теорії нечітких систем (дозволяють формалізувати неточні, недосконалі, суперечливі знання, тобто наближують комп'ютерну мову до природної для спеціалістів мови); 9) методи багатовимірного статистичного аналізу (полягають у переході від першочергової системи сильно корельованих між собою фінансових показників до нових некорельованих компонентів чи факторів) [1, с. 72; 7, с. 59].

Звертаємо увагу на те, що наведений вище перелік можна розширити залежно від потреб забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії. Підставою для проведення оцінювання рівня загроз та обсягу їх негативного впливу є критерії фінансової безпеки. Під критерієм фінансової безпеки приватної військової компанії розуміють певну ознаку (або сукупність ознак), на підставі якої здійснюється оцінювання рівня фінансової безпеки. Критерії визначаються шляхом розрахунку системи фінансових показників як відносних, так і абсолютних. Про ефективність забезпечення фінансової безпеки можна говорити у тому випадку, якщо всі показники або індикатори фінансової безпеки відповідатимуть своїм граничним (нормальним) значенням. Тобто, індикатор – це певний показник, що демонструє кількісні та якісні характеристики фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

З практичної точки зору варто відзначити, що ефективність механізму забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії залежатиме від того, наскільки розумно та виважено дані фінансові важелі та інструменти будуть використанні у процесі захисту їх фінансових інтересів. Однією зі складових механізму забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії є нормативно-правове забезпечення управлінських рішень. Правове забезпечення включає кодекси України, закони України, укази Президента, постанови Кабінету Міністрів України, накази та положення міністерств та відомств, статутні документи підприємств. За їх допомогою держава має змогу здійснювати регулювання фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання. Нормативне забезпечення включає інструкції, нормативи, методичні вказівки та пояснення тощо. Не можна залишити поза увагою те, що в Україні немає нормативно-правового забезпечення діяльності приватних військових компаній.

Це питання потребує вивчення, якісного розроблення, щоб відповідати світовим стандартам у зв'язку з постійними інтеграційними процесами.

Важливим елементом формування механізму забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії є інформаційне забезпечення, що складається зі статистичної, економічної, комерційної, фінансової та іншої інформації. Джерела надходження інформації поділяються на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх джерел відносяться: показники фінансового обліку підприємства – дані можна отримати з балансу (форма 1), звіту про фінансові результати (форма 2), звіту про рух грошових коштів (форма 3), звіту про власний капітал (форма 4), приміток до фінансової звітності; показники управлінського обліку – інформація про фінансову та комерційну діяльність підприємства (є комерційною таємницею). Зовнішні джерела інформації містять дані про: рівень макроекономічного розвитку країни та галузі, до якої відноситься підприємство; кон'юнктуру фінансового ринку; діяльність конкурентів та як існуючих, так і потенційних партнерів (постачальників, покупців, банків, страховиків). Адже, повна, своєчасна та достовірна інформація дозволить приймати ефективні рішення для запобігання та подолання різного роду загроз фінансовим інтересам суб'єкту господарювання [6, с. 52–53].

Висновки. Оптимальна побудова механізму забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії за допомогою вищевказаних елементів дозволить своєчасно виявляти симптоми загроз, вживати превентивні заходи щодо їх попередження та відновлювати фінансову стабільність суб'єктів господарювання. На даному етапі розвитку не існує загально прийнятого механізму забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії, а існуючі розроблення потребують удосконалення у сучасних умовах функціонування даних компаній, що постійно змінюються. Механізм забезпечення фінансової безпеки приватної військової компанії є досить складним і охоплює широке коло елементів, оптимально поєднавши які, матиме змогу своєчасно виявляти будь-які фактори небезпеки, при цьому забезпечивши свій стабільний розвиток.

Conclusions. Summarizing the above described, it should be noted that the optimal development of the private military company financial security mechanism using the above mentioned elements makes it possible to determine timely the threats symptoms, take preventative measures in order to warn them and restore the financial stability of economic entities. In fact, at this development stage there is no generally accepted mechanism for ensuring the private military company financial security, and existing developments require improvement under current conditions of functioning of these constantly changing companies. The mechanism of the private military company financial security is quite complex and covers a wide range of elements optimal combination of which them most optimally makes it possible to detect any risk factors timely ensuring its stable development.

Список використаної літератури

1. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. 759 с.
2. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия: навч. посіб. К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. 784 с.
3. Вівчар О. І. Теоретичні аспекти безпекознавства в умовах підприємств (фундаментальні загрози в сучасному соціогуманітарному просторі). Соціально-економічні проблеми і держава. Тернопіль, 2017. Вип. (1) 16. С. 24–31. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2017/17voissp.pdf>.
4. Вівчар О. І. Перманентна генерація розвитку рейдерства в контексті деструктивних економічних явищ. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. Випуск III (55). Чернівці, 2014. С. 44–47.
5. Військовий навігатор України: незалежний мілітарний дайджес. Приватні військові компанії (ПВК) в Україні. URL: <https://milnavigator.com.ua/2019/09/16/%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%>

- B2%D0%B0%D1%82%D0%BD%D1%96-%D0%B2%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%97-%D0%BF%D0%B2%D0%BA-%D0%B2-%D1%83%D0%BA%D1%80/.
6. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. К.: Знання, 2008. 483 с.
 7. Основы экономической безопасности: государство, регион, предприятие, личность: монография / под ред. Е. А. Олейникова. М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. 288 с.
 8. Приватні військові компанії: що відомо про їх існування в Україні та світі URL: https://24tv.ua/privatni_viyskovi_kompaniyi_shho_vidomo_pro_yih_isnuvannya_v_ukrayini_ta_sviti_n1235633.

References

1. Baranovskyi O. I. Finansova bezpeka v Ukraini (metodolohiia otsinky ta mekhanizmy zabezpechennia): monohrafiia. Financial security in Ukraine (valuation methodology and mechanisms): monograph. K.: Kyiv, 2004. P. 759. [In Ukrainian].
2. Blank Y. A. Upravlenye fynansovoi bezopasnosti predpriyatiya: navch. Posib. Management of financial security of the enterprise: textbook. tool. K.: Elga, Nika-Center, 2004. P. 784. [In Ukrainian].
3. Vivchar O. I. Teoretychni aspekty bezpekoznavstva v umovakh pidpriyemstv (fundamentalni zahrozy v suchasnomu sotsiohumanitarnomu prostori). Theoretical Aspects of Security Studies in the Conditions of Enterprises (Fundamental Threats in the Modern Socio-Humanitarian Space). Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava – Socio-economic problems and the state. Ternopil. Ternopil. 2017. Vol. (1) 16. P. 24–31. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2017/17voissp.pdf>. [In Ukrainian].
4. Vivchar O. I. Permanentna heneratsiia rozvytku reiderstva v konteksti destruktivnykh ekonomichnykh yavlyshch. Permanent generation of raider development in the context of destructive economic phenomena. Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky. Bulletin of Chernivtsi Trade and Economic Institute. Economic sciences. 2014. Issue III (55). P. 44–47. [In Ukrainian].
5. Viiskovyi navihator Ukrainy: nezalezhnyi militaryni daidzhes. Pryvatni viiskovi kompanii (PVK) v Ukraini. Ukraine’s Navigator: Independent Military Digest. Private military companies (PVCs) in Ukraine. URL: <https://milnavigator.com.ua/2019/09/16/%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%BD%D1%96-%D0%B2%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%97-%D0%BF%D0%B2%D0%BA-%D0%B2-%D1%83%D0%BA%D1%80/>. [In Ukrainian].
6. Kovalenko L. O. Finansovyi menedzhment: navch. posib. Financial management: textbook. tool. K.: Knowledge, 2008. P. 483. [In Ukrainian].
7. Osnovy ekonomicheskoi bezopasnosti: gosudarstvo, rehyon, predpriyatie, lychnost: monohrafiya. Fundamentals of economic security: state, region, enterprise, personality: monograph, pod red. E. A. Oleinykova. M.: ZAO “Business-school “Intel-Synthesis”, 1997. P. 288. [In Ukrainian].
8. Pryvatni viiskovi kompanii: shcho vidomo pro yikh isnuvannia v Ukraini ta sviti. Private military companies: what is known about their existence in Ukraine and in the world. URL: https://24tv.ua/privatni_viyskovi_kompaniyi_shho_vidomo_pro_yih_isnuvannya_v_ukrayini_ta_sviti_n1235633. [In Ukrainian].